

תוכן עניינים

מבוא- 1

פרק 1:

מעמדן הכלכלי, החברתי והפוליטי של הנשים במצרים טרם מהפכת האביב הערבי- 3

פרק 2:

מהפכת האביב הערבי והנשים בה- 10

פרק 3:

מצרים והנשים לאחר המהפכה- 17

פרק 4:

ניתוח- 21

סיכום- 24

ביבליוגרפיה- 26

מבוא

עבודה זו דנה במעמדה של האישה במצרים, כאשר הדגש הוא על השוני שנוצר, אם בכלל, בפן הכלכלי, החברתי והפוליטי. העבודה תציג את חייה של האישה במצרים טרם המהפכה, כאשר הסקירה תגלוש אף למאה ה-19' בנוסף לסקירת מהפכת האביב הערבי אשר אירעה בשנת 2011 וערערה את העולם הערבי. לבסוף, העבודה תציג את השינויים המיידיים שחלו לאחר המהפכה במצרים בחייהם של כלל האזרחים ובחייהן של הנשים. לבסוף, יוצג ניתוח של הנתונים אשר הוצגו במהלך העבודה על מנת לבצע השוואה וכך לבדוק האם אכן מעמדה הכלכלי, החברתי והפוליטי של האישה עבר שינוי כלשהו.

כאמור, העבודה דנה במעמדה של האישה במצרים בתקופה קריטית עבור המזרח התיכון, מהפכת האביב הערבי. על מנת לנסות ולהבין אם המהפכה גרמה לשינויים כלשהם, יש תחילה להבין האם הייתה בעייתיות במעמדן כלל. לצורך מטרה זו, הפרק הראשון יציג את מעמדן של הנשים במצרים על גבי שנות ה-20', שנים אשר גם כן ראו תהפוכות פוליטיות רבות. במהלך הפרק יוצג מצבן הכלכלי של הנשים, תפקידן בחברה ומעמדן הפוליטי, דבר אשר ישרת בהמשך לצורך השוואה למצב לאחר המהפכה. על מנת להבין את חשיבותה של מהפכת האביב הערבי, מהפכה שהביאה אף להפלת משטרים ברחבי המזרח התיכון, הפרק השני יציג את אשר הוביל אליה ואת מהלכה, כאשר יוצגו הנתונים הכלכליים אשר הביאו את אזרחי המדינות הערביות ברחבי המזרח התיכון למחות ולהפגין ואף להידרדר לאלומות אשר סוקרה ברחבי העולם והפכה אותה לסימן ההיכר שלה. הפרק גם יציין את הזרז אשר הביא למהפכה, כאשר מדובר בגבר צעיר בתוניס אשר עמד על שלו אל מול המשטר, פעולה אשר תצא מהקשרה מאוחר יותר באמצעות הרשתות החברתיות אשר הפכו את המהפכה למה שהיא. בנוסף, תפקידן השנוי במחלוקת של הנשים במהפכה יוצג אף הוא, כאשר תופעות שליליות שאפיינו את האינטראקציה בין הנשים לגברים תוך כדי ההפגנות זכו גם הן לתשומת לב רבה ברחבי העולם והפכו גם הן לסימן ההיכר שלה באופן כללי, סטיגמה אשר אופפת את האיזור מאז. לאחר סיקורה של המהפכה, יוצגו התמורות המרכזיות להן הביאה המהפכה, בין היתר מן ההיבט החברתי, הכלכלי והפוליטי וכמובן תוך התמקדות במעמדן של הנשים אשר בשלב זה כבר נראה גמיש לכל שינוי שיתרחש במצרים בפרט ובמזרח התיכון בכלל. לבסוף, יבוצע ניתוח, תוך הצלבת הנתונים מתוך כלל הפרקים על מנת לבצע השוואה בין מעמדן של הנשים טרם המהפכה ובין מצבן לאחריה, על מנת להתחקות אחר השינויים ואחר החשיבות שלהם. המטרה של הפרק היא למעשה מענה על שאלת המחקר והיא השינויים במעמדן של הנשים במצרים לאחר פרוץ מהפכת האביב הערבי. במהלך העבודה יבוצע שימוש בנתונים מן השטח, אשר נתמכים במחקרים אשר נערכו לפני ואחרי המהפכה על ידי ארגונים כגון ארגון ה-OECD, אשר נחשב ארגון אובייקטיבי ומציג את הנתונים באופן כזה אשר משקף את מצב בפועל. בנוסף, יבוצע שימוש במקורות ספרות שונים, בין היתר ספרים ומאמרים

מעמדן הכלכלי, החברתי והפוליטי של הנשים במצרים טרם מהפכת האביב הערבי

תפקידן בחברה ומעמדן הכלכלי של הנשים במדינות ערב הינה סוגיה אשר מעסיקה חוקרים רבים ברחבי העולם, הערבי והמערבי גם יחד, כאשר המסקנה אשר התגבשה עם השנים נוטה לכיוון הכרה בנחיתותן של הנשים לעומת הגבר הערבי. מצרים אינה שונה בכל הקשור לכך, שכן מדובר במדינה ערבית, בין הגדולות במזרח התיכון, בעלת כלכלה דינמית אשר מעניקה מקרה בוחן לתפקידן הכלכלי של הנשים בה ולבחינת שאלת נחיתותן המעמדית. הפרק הבא יעסוק במעמדן של הנשים במצרים לפני פרוץ מהפכת האביב הערבי, כאשר השנים הרלוונטיות לדיון הן החל מן המאה ה-20' ואף ה-19' ועד פריצתה של מהפכת האביב הערבי. מטרת תחימת השנים היא בהצגת תפקידן של הנשים בחברה מבחינה כלכלית, כפי שהוא בא לידי ביטוי על גבי תקופה נרחבת, וזאת על מנת לבנות את הבסיס לבחינת השינויים אשר עלולים להשפיע עליו בהמשך.

כאמור, הסברה הרווחת ברחבי העולם המערבי היא שהאישה הערבייה היא אישה המאופיינת בפעילות כלכלית נמוכה בערים וכפרים, כאשר מבחינה תרבותית, כך עולה מן הספרות, האישה אינה עובדת וכל תפקידה נסוב סביב טיפול במשק הבית. זאת ועוד, האישה הערבייה מדורגת כאחרונה בסולם הפעילות הכלכלית הנשית בעולם המתפתח, כאשר אותו סולם כולל בתוכו את אמריקה הלטינית, דרום-מזרח אסיה ואפריקה¹. על מנת להתייחס לשאלת מעמדן הכלכלי של הנשים בעולם הערבי בכלל ובמצרים בפרט, יש להתייחס לחלק בלתי נפרד אשר משפיע על חייהן- הדת המוסלמית. במדינות ערביות נראה כי מקומה של הדת הוא מרכזי יותר והיא זולגת כמעט לכל תחומי החיים, זאת בהשוואה למדינות נוצריות או חילוניות במערב, כאשר הדת משפיעה על הכלכלה ובעלות על ההון, חיי המשפחה וחלוקת התפקידים ועוד. הדת המוסלמית הפכה לסממן תרבותי ולסימן היכר של מדינות ערב והינה בין המרכיבים החשובים אליהם יש להתייחס כאשר ניגשים למלאכת מחקר של מדינה ערבית כלשהי. גם במקרה זה, ההשערה הפופולרית היא כי שלטונות המבוססים על הדת המוסלמית נוטים, במקרה הגרוע ביותר, לדכא נשים מבחינה כלכלית, פוליטית ותרבותית, כאשר האזרח מן המין הגברי נהנה לעומתן מיחס מועדף מצדו של השלטון בכל הקשור לקבלת טובין מן המדינה². בעולם המוסלמי, השלטון האסלאמיסטי המקומי מקבל נדבך שונה כאשר שלטונות אסלאמיים מקומיים קיימים למעשה כמעט מחוץ לידה המשגת של המדינה, כאשר מוקמות "רשויות מקומיות" בלתי פורמליות בהנהגה מוסלמית מקומית. התופעה לא פסחה על מצרים, כאשר במהלך שנות ה-80' של המאה ה-20' המדינה חזתה בגידול משמעותי בתופעה ברחבי קהיר, כאשר ראשי משפחות לקחו את השליטה המקומית לידיהם והנהיגו משילות אסלאמיסטית, לעיתים רדיקלית ובמקרים אחרים מתונה יותר³. בנוסף לכך, מכשול נוסף בדרכן של הנשים

¹ Ruth Taplin, "Women and Work in Egypt: A Social Historical Perspective", *International Sociology* 19 (1987), pp-61-76.

² Lisa Blaydes, "How Does Islamist Local Governance Affect the Lives of Women?", *Governance* 27 (2014), pp-489-509.

³ Ibid.